

לפרשת ואתחנן – תשע"ה

מדוע מקדימים שבח לבקשה?

ארז לקס

פרשת השבוע פותחת בתחינתו של משה להיכנס לארץ ישראל. חז"ל אומרים שמשה רבנו התפלל מאות תפילות כדי לבטל את גזר דינו! - 515 תפילות כמניין 'ואתחנן'. אנחנו גם יודעים שתפילתו של משה נענתה גם אם לא בצורה השלמה שמשה ביקש - שכן משה ביקש "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" ולבסוף נענה ב"עלה ראש הפסגה" - ראייה בלבד של הארץ.

ניתן לראות פה שני עקרונות חשובים בנושא התפילה:

משה מקדים לבקשתו דברי שבח לקב"ה: "ה' אלוקים אתה החילות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל כמוך בשמים ובארץ" ורק לאחר מכן מגיעה הבקשה עצמה: "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה". עיקרון זה של הקדמת השבח לבקשה הוא עיקרון יסודי בסדר התפילות שלנו. עיקרון המובא בגמרא ולאחר מכן גם בהלכה וכך אנו מתפללים בתפילת שמונה-עשרה, שלוש ברכות ראשונות של שבח ולאחר מכן ברכות הבקשה (ואחריהן ברכות הודאה). יש בסדר זה טעם רב המושגת גם על יחסים ארציים שבן בני אנוש. גם אדם הבא לבקש על נפשו ממלך בשר ודם יפתח תחילה בדברי תהילה ושבח. אלא שלכאורה, דברי שבח אלו נראים כדברי חנופה שאין בהם תום לב. כי בסופו של דבר כאשר אדם מבקש על נפשו ועל צרכיו ממלך בשר ודם וכן אדם המבקש בקשה בתפילה מבוראו, תכלית הדברים היא הבקשה, ודברי השבח נראים כסוג של הקדמה נימוסית בלבד, כי עיקר המפגש הוא הבקשה והרצון למימושה. כלומר היה ניתן לחשוב שהאדם האומר את דברי השבח אומר אותם מן הפה ולחוץ רק על מנת שבקשתו תיענה (כמו שלעיתים קורה מול בשר ודם).

אולם, הקדמת דברי שבח לבקשה משמעותם לא פחותה מן הבקשה עצמה. אין בדברי שבח אלו עניין נימוסי של חנופה. דברי השבח שלפני הבקשה אצל משה רבנו בפרט, ובתפילות בכלל, הם היסוד לבקשה הבאה לאחריהם. הם מהווים הכרה בגדלותו של הבורא ומתוך כך גם בזכות העצומה שלנו בעצם היכולת לגשת ולשטוח את בקשתנו בפני הבורא. אנו מכירים מהאבות את היסוד שכל הצרות והעניינים שבאים אל האדם מטרדם היא להביא את האדם לתפילה ולא להיפך. דהיינו זה לא שניחתת עלינו צרה ח"ו ואז אנחנו באים להתחנן אלא שהצרות הם הפתח ליצירת הקשר עם הבורא. על פי יסוד זה ברורה מאוד חשיבותם של דברי השבח, ויתרה מזאת הם העיקר.

גם היסוד השני של התמלאות הבקשה מובן לפי זה - אם התכלית היא לא פתרון הצרה אלא הקשר, ממילא הקשר נוצר בעצם הפניה לבורא וייתכן שלפני הקב"ה המילוי המיטבי של בקשת האדם יהיה לא בהכרח בדרך שבה האדם רואה זאת.